

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ГЕОГРАФИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО КАФЕДРАСЫ

«Экожүйелік қызметтер» пәні бойынша

ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

«7M05211- Экология» мамандығының
магистранттарына арналған «Білім беру бағдарламасы» бойынша

2 курс, күндізгі оқу

Алматы 2020

«Экожүйелік қызметтер» пәні бойынша қорытынды емтихан бағдарламасын «7М05211-Экология» білім беру бағдарламасы бойынша білім беру бағдарламасының оқу жоспары негізінде Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО кафедрасының аға оқытушысы Т.А. Базарбаева құрастырды

Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО кафедрасының

мәжілісінде қаралды және ұсынылды

№ _____ хаттама « _____ » _____ 2020 ж.,

Кафедра меңгерушісі _____ Базарбаева Т.А.

КІРІСПЕ

«Экожүйелік қызметтер» пәнінің оқу процесіндегі орны магистранттарға территорияның табиғи әлеуетінің негізгі түсініктері мен сипаттамаларын анықтауға; аумақтың әлеуетін бағалау әдістерін таңдауды негіздеуге; негізгі параметрлерді есептеу және аумақты агроклиматтық, рекреациялық немесе аумақ әлеуетінің басқа түрлері бойынша аудандастыру схемасын құруға; аумақтың азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі қазіргі климаттың рөлін бағалауға; минералды және энергетикалық шикізатты өндіру мен өңдеудегі экологиялық проблемалардың себептерін түсіндіруге үйретеді.

Пәннің негізгі мақсаты - Экожүйелерге антропогендік жүктемені азайта отырып, халықтың әл-ауқатын арттыру үшін "экологиялық қызметтер" құралын түсіну және қолдану қабілетін қалыптастыру.

Қорытынды бақылауға арналған тақырыптар.

- 1-тақырып. Экожүйелік қызметтерді анықтау
- 2-тақырып. Экожүйелерді бағалаудың экономикалық тәсілдері
- 3-тақырып. Экожүйелік қызметтердің экономикалық пайдасы
- 4-тақырып. Экожүйелердің жалпы экономикалық мәні
- 5-тақырып. Экожүйелік қызметтерді сақтаудың экономикалық тиімділігі
- 6-тақырып. Экожүйелік қызметтер үшін төлемдер есебінен экожүйелерді сақтау және тұрақты пайдалану тетігін қамтамасыз етудің негізгі ерекшеліктері
- 7-тақырып. Экожүйелік қызметтер үшін төлем нарықтарын сәйкестендіру тәсілдері
- 8-тақырып. Экожүйелік қызметтерді өтеудің экономикалық тетігін дамыту бағыттары

Емтиханға арналған сұрақтар

1. Экожүйелік қызметтердің экономикалық тиімділігін көрсетіңіз.
2. Климат пен атмосфераны реттеу жөніндегі қызметтерді талдаңыз.
3. Аумақтардың гидрологиялық режимін реттеу: су ағынын реттеу.
4. Су тасқынының қарқындылығы мен залалын азайту тәсілдерін атаңыз.
5. Топырақтарды қалыптастыру және қорғау бойынша қызметтерді талдаңыз.
6. Жалпы экономикалық құндылық (ЖЭҚ)-тың шамасы болып саналатын көрсеткіштерді қарастыра отырып, оның қажеттілігін экожүйелер үшін дәлелдеу
7. Экожүйелік қызметтерді жаһандық, ұлттық, аймақтық және жергілікті қолдау: институционалдық аспектілері.
8. Экожүйенің жалпы экономикалық мәнін талдап, таңдаулы аймақ үшін оптимальды шешім құрастыру (таңдау бойынша аймақ)
9. Экожүйелік қызметтерді бағалауға жалпы экономикалық құндылықты қолданудың ауқымды мысалдарының бірін көрсету
10. Экожүйелік қызметтерді бағалау үшін қолданылатын әдістердің тиімділігін салыстыру.
11. Экожүйелік қызметтерден кім пайда көреді, мысал келтіріп себебін түсіндір.
12. Экожүйелік қызметтер мен меншікке төлемдерді талдау
13. Экожүйелік қызметтерді төлеу үшін нарықты анықтау тәсілдері.
14. Экожүйелік қызметтер үшін экономикалық өтемақы механизмі: Жаһандық деңгейде қарастырып тұжырымдау.
15. Экожүйелік қызметтер үшін төлемдер нарығын қалыптастыру.
16. Экожүйелік қызметтер үшін өтемақы мөлшерін бағалау тәсілдерін ұсыну.
17. Экожүйелік қызметтер үшін төлемдер: Халықаралық тәжірибе негізінде талдау.
18. Экожүйелік қызметтерді анықтау, салыстыру.
19. Экожүйелерді экожүйелік қызметтер үшін төлемдер есебінен экожүйелерді сақтау мен орнықты пайдалануды қамтамасыз ету тетігінің негізгі ерекшеліктерін талдау.
20. Экожүйелік қызметтерді өтеудің экономикалық механизмінің даму бағыттарын талдай білу.
21. Экожүйелік қызметтердің экономикалық тиімділігі дәлелдеу (таңдаулы аймақ мысалында)

Емтиханға дайындалуға қолданылатын оқу әдебиеттері:

1. С.Н. Бобылев, О.Е. Медведева, С.В. Соловьева. Экономика сохранения биоразнообразия. Справочник. — м.: Проект ГЭФ «Сохранение биоразнообразия российской федерации», 2002, — 604 с.
2. В.И.Данилов-Данильян, К.С.Лосев. Экологический вызов и устойчивое развитие. — м.: Прогресс-традиция, 2000. — 416 с.
3. Н.И.Лаптев. дикоросы: социально-экономическое значение для Томской области. // на пути к устойчивому развитию России, № 47, 2009, с. 42–43
4. К.С.Лосев. Парадоксы борьбы с глобальным потеплением (2009) // Вестник ран, том 79, № 1, с. 36–40.
5. Б.Н.Порфирьев. экономика климатических изменений. — м.: анкил, 2008, — 168 с.
6. Николайкин, Н. И. Экология [Электронный ресурс] : учебник для студентов вузов, обуч. по тех. направлениям и специальностям / Н. И. Николайкин, Н. Е. Николайкина, О. П. Мелехова ; Университетская библиотека онлайн (ЭБС). – 6-е изд., испр. – Москва : Дрофа, 2008. – 623 с. – Режим доступа: <http://www.biblioclub.ru/book/53452/>. – Загл. с экрана.
7. Алексеев, Л. С. Контроль качества воды: учебник / Л. С. Андреев. –4-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2010. – 159 с.
8. Гидрохимические показатели состояния окружающей среды: справочные материалы / под ред. Т. В. Гусевой. – Москва : ФОРУМ ; ИНФРА-М, 2010. – 192 с.
9. Голицин, А. Н. Промышленная экология и мониторинг загрязнения природной среды: учебник / А. Н. Голицин. – Москва : Оникс, 2010. – 336 с.
10. www.global.kz
11. www.carec.kz
12. www.ecolife.ru

1. Ауызша емтихан: дәстүрлі - сұрақтарға жауаптар.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың **Zoom** корпоративтік платформасында өткізіледі.

Бағалау саясаты және бағалау критерийлері:

Емтихан ауызша онлайн түрде Zoom платформасында өтеді.

Емтиханда бір билетте 3 сұрақ қамтылған.

Емтихан тапсырушының билетке жауап беру барысында, жауаптың толықтығы мен нақты болуы бағаланады. Баға сұрақтың мазмұны толық ашылмаса төмендетіледі. Сұрақтың мазмұнына сәйкес келмейтін жауаптар бағаланбайды.

Әрбір дұрыс жауаптың бағалануы:

1-сұрақтарға жауап **35 баллмен**,

2-сұрақтарға жауап **35 баллмен**,

3-сұрақтарға жауап **30 баллмен** бағаланады

3 сұрақтың орташа арифметикалық мәні шығарылады.

Емтиханның максималды баллы – 100.

1. Ауызша емтихан: дәстүрлі - сұрақтарға жауаптар.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың **Zoom** корпоративтік платформасында өткізіледі.

Емтихан форматы – онлайн.

Емтихан тапсырушылар: «Экожүйелік қызметтер» магистранттары, 1 курс.

Оқытушы немесе емтихан комиссиясы: емтиханның бейнежазбасын жүргізеді,

Дайындық уақыты - емтихан алушы шешеді.

Жауап беру уақыты - емтихан алушы шешеді.

Билеттің барлық сұрақтарына жауап беру үшін 15-20 минут ұсынылады.

Өткізу регламенті

1. **Маңыздысы** - емтихан студенттер мен оқытушыларға алдын ала белгілі болуы тиіс кесте бойынша өткізіледі. Бұл кафедралар мен факультеттердің жауапкершілігі.

Маңызды. Емтихан сұрақтарын жариялауға тыйым салынады. Тек қорытынды емтихан бағдарламасы жазылады.

2. Оқытушы емтиханға билеттерді (қазірдің өзінде қойылған сұрақтар) қолмен жасайды. Әр билет жеке PDF файлы ретінде сақталуы керек.

Маңызды. Емтихан басталар алдында кез келген платформада емтихан билеттерін жариялауға және білім алушыларға жіберуге тыйым салынады.

* Егер оқытушы емтиханды өзі өткізсе, онда ол емтихан кезінде бір билетті әр нақты емтихан алушы үшін сауалнама алдында чатта жариялайды.

* Егер емтиханды емтихан комиссиясы өткізсе, оқытушы билет файлын комиссия мүшелеріне алдын-ала жібере алады. Содан кейін Комиссия мүшелерінің бірі емтихан кезінде бір билетті әр нақты емтихан алушы үшін сауалнама алдында чатта жариялайды.

3. **Емтихан-конференцияны ұйымдастырушы** – емтиханды қабылдайтын оқытушы немесе емтихан комиссиясының мүшесі- **Zoom** – да конференцияны алдын ала жоспарлап, емтиханға қатысушыларға шақыру жібереді.

4. Емтихан күні, 30 минут ішінде мұғалім студенттерге жалпы чатта емтиханның басталғанын еске салады. Техникалық мүмкіндіктерді талқылаңыз. Қажет болса, байланыс платформасын өзгертіңіз.

Маңызды. Егер емтиханды емтихан комиссиясы қабылдаған жағдайда, оқытушы емтихан алушылар білім алушыларға жалпы чатта емтиханның басталғаны туралы еске салуы үшін комиссия мүшелерін білім алушылар тобының чатына алдын ала енгізеді.

Техникалық мүмкіндіктерді талқылау. Қажет болса, байланыс платформасын өзгертіңіз.

5. Конференцияға онлайн қосылғаннан кейін барлық қатысушылар оқытушы немесе Комиссия мүшесі:

- * емтиханның бейнежазбасын қамтиды;
- * емтихан қатысушыларын қарсы алады;
- * бейнежазба жүргізіліп жатқанын ескертеді;
- * емтихан регламентін жариялайды:

- емтихан тапсырушылардың тәртібін,
- дайындық уақытын ,
- жауап беру уақытын;

- қажет болған жағдайда қағазға қаламмен жауап тезистерін жасауға рұқсат береді;

- емтихан алушы жауап берер алдында тезистері бар парақты көрсетуі керек екенін ескертеді;

- басқа емтихан тапсырушыларға **күту режимінде** болуға мүмкіндік береді

- камераның алдында үнемі болмасада, бірақ кеңістіктен шықпау керек;

* емтихан тапсырушының тегін, атын және әкесінің атын жариялайды;

* емтихан алушыдан бейнекамераға жеке басын куәландыратын құжатты (жеке куәлікті немесе төлқұжат) көрсетуді сұрайды.

ID-карта бойынша емтихан қабылдауға тыйым салынады.

Студент емтихан тапсыратын кеңістікте, яғни бөлмеде:

- бөлмеде бөтен адамдар, қосымша ақпарат көздері болмауы керек (егер бұл студент тарапынан мүмкін болса);

* қосымша ақпарат көздерін пайдалануға тыйым салу туралы ескертеді;

* емтихан тапсырушы жауап беруі тиіс билет нөмірін атайды;

* чатта нақты билет файлын жариялайды;

* дайындыққа уақыт береді - оқытушы мен комиссияның қалауы бойынша;

* қажет болған жағдайда ескертулер жасай отырып, бейне байланыс арқылы дайындық процесін бақылайды;

* емтихан тапсырушының жауабын қабылдайды;

* емтихан тапсырушыға тапсырып болғаннан кейін жиналыстан кетуге рұқсат береді.

Әрі қарай процедура емтиханның әр қатысушысымен қайталанады.

Егер техникалық себептерге байланысты ZOOM қолданылса, емтихан алушы емтиханды қайта қосу үшін 30-40 минуттық кезеңдерге бөлуі керек. Студент бір сессия кезінде емтиханды толығымен тапсыруы керек. Бір сессияда жауап беруді бастауға және қайта қосуды аяқтауға тыйым салынады. Жауап Жаңа қосылу кезінде үзілген жағдайда емтихан алушы емтихан тапсырушыға жаңа билет береді.

Маңызды. Бейнежазба емтихан соңында, барлық емтихан алушылардың жауаптары қабылданған кезде ғана өшіріледі.

Емтихан тапсыру қорытындысы бойынша:

* оқытушы немесе Комиссия емтиханға қатысушыларды аттестаттайды;

* Univer жүйесінде қорытынды ведомостке балл қояды;

* әр білім алушыға хаттама жасайды (емтиханнан кейін бір ай ішінде). Ауызша емтихан үшін аттестаттау ведомосына балл қою уақыты-48 сағат.

Сонымен

1. Емтихан кесте бойынша өткізіледі.

2. Студенттер мен оқытушы емтихан күні мен уақытын алдын-ала білуі керек.

3. Оқытушы Univer жүйесінде "пән бойынша қорытынды емтихан" құжатын орналастыру міндетті.

4. Оқытушы емтиханға билеттерді қолмен әзірлейді. Емтихан кезінде Әрбір емтихан тапсырушыға бір билетті дербес жариялайды.

5. Zoom - да конференцияны алдын-ала жоспарлайды.

6. 30 минут ішінде емтиханның басталғаны туралы еске салу қажет.

7. Емтиханның бейнежазбасын қосыңыз.

8. Бейнежазба емтихан соңында, барлық емтихан алушылардың жауаптары қабылданған кезде ғана өшіріледі.